

Fallstudier och etnografisk analys i arbetslivsforskningen, 7,5 Hp

1. Introduktion

Kursen syftar till att göra er bekanta med hur studier av detta slag utförs i praktiken. I det universum av möjliga infallsvinklar man kan ha på denna svårdefinierade tradition – med sina historiska rötter i antropologi och sociologi – har jag valt att lägga tyngdpunkten på *empirisk och analytisk fingerfärdighet*. Vad det handlar om är bl a konsten att ställa sådana frågor till verkligheten som kan besvaras, liksom konsten att använda sin empiri till att kunna säga något som går utöver det rent beskrivande och vardagstolkande. Tre huvudspår kommer att presenteras och diskuteras: teoridrivna respektive materialdrivna analyser samt den kontextualiserade fallstudien.

Kursen innehåller texter av lite olika slag, en del är gamla klassiker och andra är på god väg att bli det. En klassiker är Marie Jahoda m fl:s studie av hur arbetslöshet hanteras och påverkar det sociala livet i staden Marienthal under 30-talets depression. Här finns en hel del att lära av forskarnas fyndiga sätt att använda olika typer av material för att belysa sin forskningsfråga. Värt att notera är den självklarhet med vilken man använder olika data, kvantitativa och kvalitativa, utan att göra så mycket väsen av det. Den uppmärksamme får här också en snabblektion i konsten att göra empiriskt grundade typologier.

Lysgaards gamla klassiker om arbetarkollektivet förtjänar en (om-)läsning, inte minst för att se hur han empiriskt grundar sin teori om arbetarkollektivet i opposition till human relations-skolans tankar om informella grupper. Här finns flera exempel på uppslagsrikt fältarbete, till stor del utfört av en då ung sociolog som senare blev känd som kvinnoforskare, nämligen Harriet Holter.

Miriam Glucksmanns klassiska studie av immigrantkvinnors liv och arbete vid löpande bandet är en spännande etnografisk studie som förenar ett intersektionellt med ett traditionellt arbetssociologiskt perspektiv. I den senare utgåvan uppträder författaren nu under eget namn och i det nyskrivna förordet placerar hon in sin 70-talsstudie i ett större teoretiskt perspektiv. Ett spännande och aktuellt bidrag av liknande slag utgör Rebecca Sehlbergs avhandling från 2010 som kan läsas som alternativ till Glucksmanns studie.

Kern & Schumann's studie "Industriarbete och arbetarmedvetande" är legendarisk för sin empiriska noggrannhet och falljämförande ansats. Här möter ni teoriledde, omsorgsfullt tematiserade fallstudier som syftar till att besvara frågan om teknikutvecklingens konsekvenser för arbetets villkor. Ni som drar er för att läsa tyska kan med gott mod läsa en svensk presentation av Bergman & Helgeson (1983). Mer insikter i det här tematiskt styrda och teoridrivna sättet att forska på får ni i några kapitel ur Bergman (1995) samt Bergman (2005).

Ni ska också läsa W F Whytes lilla metodiska mästerverk, artikeln *Why some waitresses cry*, (Finns också som bokkapitel i *Human relations in the restaurant industry*) där den fingerfärdighet han odlade i sin avhandling, *Street corner society*, känns igen. Mer av samma vara finns i Everett C Hughes', *The sociological eye*. Missa inte det fina förordet av Becker och Riesmann, där bl a tankarna bakom formell generalisering exemplifieras och förklaras. Till avdelningen fyndiga fallstudier med en på ytan enkel förklaring till fenomenet hör Sam Porters studie av rasism. Han tillämpar den kritiska realismens tankegång om att ett socialt

fenomen kan förklaras genom att vaska fram de sociala mekanismer som i en bestämd kontext genererar ett bestämt utfall!

Så några kapitel ur Burawoys bok *The Extended Case Analysis* som är värda att läsas både för den uppfriskande kritiken av en del av dagens modetrender, och för argumenten för det han kallar 'extended case method'. I en senare bok av Burawoys, *Global Ethnography*, ska ni läsa introduktionen till den samt några exemplifierande kapitel. Här visar han att etnografi inte nödvändigtvis bara handlar om att analysera lokala sammanhang. Med ett 'ethnohistoriskt' och jämförande perspektiv kan sociala krafter och kopplingar identifieras också till den globala scenen!

Ert uppdrag är att läsa litteraturen – allt har inte kommenterats här – för att vaska fram hur analyserna av det empiriska materialet byggts upp, och självfallet notera listiga sätt att använda olika typer av material, samt hur man (i förekommande fall) konstruerar empiriska indikatorer osv. Notera särskilt hur författarna understundom formulerar om de analytiska kategorier de startar forskningsresan med – det är något slags teoretisk förlösning av projektet man ibland bevittnar. Burawoys text innehåller en hel del intressant, och bitvis vanlig, kritik av Grounded Theory-traditionen och fenomenologiska lösningar på frågan om hur man överskrider den egna empirins ramar. Fundera på vad hans eget alternativ egentligen innebär och vad dess förtjänster består i. Som hjälp till att dyrka upp texterna finns några texter av "lärobokskaraktär". Det gäller Boel Berners fyndiga artikel "Problemet med problemet" som diskuterar olika vägar till kunskap samt Flyvbjergs artikel som diskuterar klassiska problem och missuppfattningar om vad en fallstudie kan användas till. Bergman (2005) är förvisso en text som förespråkar en teoridrivna väg till kunskap. Men den är också en lärobokstext där också några klassiska problem i fältforskningen diskuteras.

2. Upplägg

Kursen omfattar tre träffar á två dagar under HT 2013. Alla dagar består av seminarier där deltagarna presenterar sina papers som behandlar delar av kurslitteraturen. Kursen förutsätter noggrann läsning och aktiv närvaro! Till stöd får ni introducerande och kommenterande föreläsningar där övergripande teman lyfts fram samt kurslitteratur presenteras ("läsanvisningar"). Kursens träffar genomförs under ganska kort tid så tänk på att börja läsa i god tid. Vid den sista träffen ska ni dessutom presentera ett genomarbetat utkast till uppsats, så tänk också på att börja skriva på den i god tid.

För att få godkänt krävs:

- Aktivt deltagande i seminarier. Inlämning av papers till seminarietillfällena.
- Författande av en avslutande essä om ca 10 sidor (12 pkt, 1,5 radavstånd). I detta redovisas lärdomar av litteraturen.

3. Schema

Kursen omfattar tre träffar á två dagar under HT 2013. Alla dagar består av seminarier där deltagarna presenterar papers som behandlar delar av kurslitteraturen. Kursen förutsätter noggrann läsning och aktiv närvaro! Till stöd får ni introducerande och kommenterande föreläsningar där övergripande teman lyfts fram samt kurslitteratur presenteras ("läsanvisningar"). Kursens träffar genomförs under ganska kort tid så tänk på att börja läsa i god tid. Vid den sista träffen ska ni dessutom presentera ett genomarbetat utkast till uppsats, så tänk också på att börja skriva på den i god tid.

Seminarierna kommer främst att behandla litteraturen i nedanstående ordning. Alla deltagare ska inför kurstillfället ha skrivit ca 2 s med reflektioner kring *varje enskild dags litteratur!* För de papers som skrivs inför seminarierna från och med träff 1, dag 2, och framåt gäller att de ska innehålla reflektioner över hur analysen genomförts. Inte studiens resultat eller fältarbetet! En liknelse: man kan betrakta en byggnad utifrån dess estetiska värden – arkitektblicken– eller fråga sig hur den konstruerats, byggnadsingenjörens blick. Ni ska närma er texterna med ingenjörens ögon! Senast tre dagar innan seminariet ska ni skicka era reflektioner till mig och kursens deltagare per e-post (ni kommer att få en lista).

Träff 1

17/10 kl. 13.00–17.00: Kursintroduktion, där deltagarna också ger en kort självpresentation. Föreläsning där de stora linjerna och kopplingen mellan olika delar av kurslitteraturen lyfts fram.

Seminarium kring Berner, B (2005), Burawoy, M. (1991; 2000), Flyvbjerg, B. (2006). Diskussionen bygger på deltagarnas reflektioner om ca 2 s. (Se ovan.)

18/10 kl. 9.00–13.00. Gemensam diskussion kring Jahoda, m fl. (1974). Diskussionen bygger på deltagarnas reflektioner om ca 2 s. Avslutningsvis: summering och introduktion till nästa tillfälle.

Träff 2

28/11 kl. 13.00–17.00. Seminarium kring Bergman P/ Helgeson B (1983), Bergman P (1995, 2005). Diskussionen bygger på deltagarnas reflektioner om ca 2 s.

29/11 kl. 9.00–13.00. Seminarium kring Lysgaard, Porter, Whyte, Hughes. Diskussionen bygger på deltagarnas reflektioner om ca 2 s. Avslutningsvis: summering och introduktion till nästa tillfälle.

Träff 3

9/1 (2014) kl. 13.00–17.00. Glucksmann alt. Sehlberg. En övning i dissektion! Diskussionen bygger på deltagarnas reflektioner om ca 2 s.

10/1 kl. 9.00–13.00. Seminariebehandling av en ”nästan färdig” och avslutande uppsats om ca 10 sidor (12 pkt, 1,5 radavstånd). I denna redovisas lärdomar av litteraturen omfång, ca 10 s .
Arbetstema: ”Min nya verktyglåda”. Slutversion av uppsatsen skickas sedan till paavo.bergman@sh.se. Tidpunkt kommer att anges senare.

4. Praktiskt

Södertörns högskola ligger i anslutning till pendeltågstationen Flemingsberg. Gå höger vid utgången från stationen och följ skyltarna. Undervisningslokal: ME0, på plan 0 i byggnad ME. Samling i receptionen på Södertörns högskola för gemensam promenad ca 5 min innan! I händelse av missad tid så ring mig på mobilen, 0706-86 62 78.

Hotell i Flemingsbergs centrum, på gångavstånd från högskolan: Attendo Park Hotell, Hälsovägen 22, 141 52. Tfn. 08-556 407 00 Huddinge. www.attendoparkhotell.se

5. Litteratur

- *) Bergman P/ Helgeson B (1983). *Tekniken och industriarbetets utveckling – Kern & Schumanns studie "Industriearbeit und Arbeiterbewusstsein"*, i Aronsson G (red): *Arbetets krav och mänsklig utveckling*, Stockholm: Prisma 1983, s 88–135.
- *) Bergman P (1995). *Moderna lagarbeten*. Arkiv, Lund. Kap 3, 11, 13.
- Bergman P (2005). *Arbetsnografi med frågeformulär*, i Olofsson G (red), *Samhällsvetenskapens hantverk*. Arkiv, Lund.
- *) Berner, B (2005), *Problemet med problemet. Eller: Att fånga en Heffaklump*, s 31–46 i *Att utmana vetandets gränser*. Av Lundqvist, Davies, Mulinari (red.). Liber, Stockholm 2005.
- Burawoy, M. (1991). *Ethnography unbound: power and resistance in the modern metropolis*. Berkeley, Univ. of California Press. Kap 1, 2, 13, samt några fallstudier, t ex kap 6 och 7.

- Burawoy, M. (2000). *Global Ethnography. Forces, Connections, and Imaginations in a Postmodern World*. Berkeley, Univ. of California Press, Introduktion av Burawoy, kap. 1, samt 4, 6, 9 och 11.
- *) Flyvbjerg, B. (2006). Five Misunderstandings about Case-Study Research, *Qualitative Inquiry* 12:2, 219-45.
- Glucksmann, M. (aka Ruth Cavendish) (2009) [1982]. *Women on the Line*. Routledge. **Alternativt:**
- Sehlberg R (2012). *Femininity at work: gender, labour, and changing relations of power in a Swedish hospital*. Arkiv, Lund.
- Hughes, E. C. (1984). *The sociological eye: selected papers*. New Brunswick, N.J., Transaction Books. (Urval om ca 150 s)
- Jahoda, M m fl. (1974). *Marienthal: the sociography of an unemployed community*. London, Tavistock.
- Lysgaard, S. (1985). *Arbeiderkollektivet: en studie i de underordnedes sosiologi*. Oslo, Universitetsforl. Kap. 1–3 samt 10.
- *) Porter, S (1993). Critical realist ethnography: the case of racism and professionalism in a medical setting, *Sociology*, vol 27/1993, s 591– 609.
- *) Whyte, W. F. (1948). Waitress-Customer Adjustment. Kapitel 9 i *Human relations in the restaurant industry*. New York: McGraw-Hill, s 104 - 128.
- Litteratur markerad med *) behöver ni inte leta fram själva. Den kommer att finnas tillgänglig i god tid innan kursen börjar.